

Arribar a la persona en la seva integritat: el paper dels afectes (II)

Els actes voluntaris contribueixen a crear una connaturalitat afectiva amb el bé cap al qual es mou la voluntat. Per a això, és fonamental voler el bé veritable i tenir en compte el temps. D'aquesta manera, es viu plenament la realitat, que ens permet descobrir l'immens panorama del món interior.

30/09/2018

«Revestiu-vos de Jesucrist, el Senyor» (Rm 13, 14). Fer realitat aquest anhel de Sant Pau és molt més que posar-se un vestit. Implica una conversió del cor, una transformació de la persona en resposta a l'acció de la gràcia, suposa *despullar-se de les obres de la fosca i revestir-se de l'armadura de la llum* (cf. Rm 13, 12): una formació profunda i integral.

En l'article precedent ens vam aturar a considerar que arribar a la persona en la seva integritat requereix que la formació arribi no només a la intel·ligència i a la voluntat, sinó també als afectes.[1] A més, vam veure que la formació dels afectes — aprendre a gaudir del bé— requereix la intervenció de la voluntat —i, per tant, de la intel·ligència— que, tanmateix, té un control només

indirecte —*polític*— sobre els sentiments. Aquest control l'exerceix sovint intentant provocar una emoció concreta.

Però també hi ha un altre tipus d'influx més a llarg termini, que es produeix fins i tot sense que el subjecte s'ho proposi, que té més importància per a la nostra reflexió. Això passa perquè els actes voluntaris no només poden causar alguna cosa en el món extern a nosaltres, sinó que sobretot produeixen un efecte interior: contribueixen a crear una connaturalitat afectiva amb el bé cap al qual es mou la voluntat. Explicar com es produeix això excedeix el plantejament d'aquests articles, però en tot cas, ens interessa ressaltar-ne dos punts.

Voler el bé

El primer d'aquests punts és que el bé cap al qual es mou la voluntat —i

amb el qual es crea la connaturalitat — pot ser molt diferent del que es percep des de fora. Dues persones que facin un mateix encàrrec poden estar fent dues coses molt diferents: una pot estar senzillament intentant no quedar malament davant de qui li ha encomanat l'encàrrec, mentre que l'altra té la intenció de servir. La segona està formant una virtut i la primera, no, perquè el *bé* que persegueix i amb el qual es configura és el d'evitar quedar malament davant de l'autoritat. És cert, tanmateix, que aquesta actuació pot suposar un pas endavant respecte a una actitud precedent (negar-se a fer-ho), però mentre no vagi seguida de passos ulteriors, no estarà formant la virtut, per nombroses que siguin les repeticions de l'acte. Per això és tan important rectificar, purificar constantment la intenció per anar apuntant progressivament els motius pels quals realment val la

pena fer alguna cosa i així
configurar-nos-hi afectivament.

Tots tenim l'experiència, pròpia o aliena, de com limitar-se a respectar unes regles acaba convertint-se fàcilment en un pes. L'exemple del fill gran de la paràbola ens prevé d'aquest perill (cf. *Lc* 15, 29-30). Mentre que buscar sincerament el bé que aquestes regles intenten promoure, alegra i allibera. En definitiva, podríem dir que no forma el *fer*, sinó el *voler*: no només importa què faig, sinó també què vull quan ho faig.[2] La llibertat és, doncs, decisiva: no n'hi ha prou amb fer alguna cosa, s'ha de voler fer, cal fer-la «perquè ens dona la gana, que és la raó més sobrenatural», [3] perquè només així formem la virtut, és a dir, aprenem a gaudir del bé. Un mer compliment que es tradueixi en «compleixo i menteixo» [4] no promou la llibertat, ni l'amor, ni l'alegria. En canvi, sí que els promou

entendre per què aquesta actuació és grandiosa i val la pena, i deixar-se guiar per aquestes raons en actuar.

Una formació de llarg abast

El segon punt que ens convé considerar és que el procés de connaturalització afectiva amb el bé és ordinàriament lent. Si la virtut consistís només en la capacitat de superar la resistència afectiva per fer el bé, la podríem assolir en temps molt més curts. Però ja sabem que la virtut no està formada mentre el bé no tingui un reflex positiu en l'afectivitat.[5] Conseqüència d'això és la necessitat de ser pacient en la lluita, perquè assolir alguns dels objectius que val la pena proposar-se pot requerir un temps llarg, potser anys. La resistència a l'acte bo que continuem experimentant durant aquell temps no l'hem d'interpretar com un fracàs o com un senyal que la nostra lluita no és sincera o és poc

decidida. Es tracta d'un camí progressiu, en què cada pas és ordinàriament petit i no és fàcil apreciar l'avenç que suposa. Només després d'un cert temps, mirant enrere, advertirem que hem recorregut més camí del que ens semblava.

Si, per exemple, tenim reaccions d'ira que voldríem superar, començarem esforçant-nos per reprimir-ne les manifestacions externes; potser al principi ens semblarà que no aconseguim res, però, si som constants, les ocasions en què vencem —inicialment escasses— s'aniran fent més i més freqüents i, al cap d'un temps —potser llarg—, arribarem a aconseguir-ho de manera habitual; però no n'hi ha prou, perquè la nostra meta no era reprimir unes manifestacions externes, sinó modelar una reacció interna, ser més mansos i pacífics, de manera que aquesta reacció més

serena sigui la pròpia de la nostra manera de ser. La lluita és, per tant, molt més llarga, però qui podria negar que és molt més bonica, alliberadora i il·lusionant? És una lluita que apunta a assolir una pau interior en la recerca i posada en pràctica de la voluntat de Déu i no a la mera submissió *violenta* dels sentiments.

El Papa Francesc, en explicar el seu principi que *el temps és superior a l'espai*,^[6] assenyala que «donar prioritat al temps és ocupar-se *d'iniciar processos més que de posseir espais*».^[7] En la vida interior val la pena posar en marxa processos realistes i generosos. I cal saber esperar que produeixin els seus fruits. «Aquest principi permet treballar a llarg termini, sense obsessionar-se per resultats immediats. Ajuda a suportar amb paciència situacions difícils i adverses, o els canvis de plans que

imposa el dinamisme de la realitat. És una invitació a assumir la tensió entre plenitud i límit». [8] Ens interessa molt, efectivament, que la consciència de la nostra limitació no paralitzi la nostra aspiració a la plenitud que Déu ens ofereix. Com també ens importa que aquesta noble ambició no ignori ingènuament que som limitats.

Apuntar alt en la formació, proposar-se no només *fer* actes bons, sinó *ser* bons, tenir un bon cor, ens permetrà distingir l'acte virtuós del que podríem denominar l'acte d'acord amb una virtut. Aquest últim seria l'acte que correspon a una virtut i que contribueix pas a pas a formar-la, però que, com que encara no procedeix d'un hàbit ja madur, sovint requereix sobreposar-se a una afectivitat que empeny en direcció contrària. L'acte virtuós seria en canvi el d'aquell que gaudeix en la realització d'aquest bé, fins i tot quan

li suposa un esforç. Aquest és l'objectiu.

Una formació integral, que arriba a modelar l'afectivitat, és lenta. Qui vol formar-se així no cau en la ingenuïtat de pretendre sotmetre els sentiments a la mateixa voluntat, trepitjant els que no li agraden o intentant provocar els que voldria tenir. Entén que la seva lluita s'ha de centrar més aviat en les decisions lliures amb què, en intentar seguir la voluntat de Déu, dona resposta a aquests sentiments, acollint o rebutjant el suggeriment de comportament que comporten. Perquè són aquestes decisions les que —indirectament i a llarg termini— acaben modelant la interioritat de la qual procedeixen aquests afectes.

Un món dins teu

A mesura que la virtut es va formant, no només es fa l'acte bo amb més naturalitat i goig; també es té més

facilitat per identificar quin és aquest acte. «Per poder “reconèixer quina és la voluntat de Déu: allò que és bo, agradable a ell i perfecte”(Rm 12, 2), sí que és necessari el coneixement de la llei de Déu en general, però aquesta no és suficient: és indispensable una espècie de “connaturalitat” entre l’home i el bé veritable (cf. Sant Tomàs d’Aquino, *Summa Theologiae*, II-II, q. 45, a. 2). Aquesta connaturalitat es fonamenta i es desenvolupa en les actituds virtuoses de l’home mateix».[9]

Això es deu en bona part al fet que l’afectivitat és la primera veu que sentim a l’hora de valorar l’oportunitat d’un comportament: abans que la raó examini si és convenient o no fer una cosa agradable, ja n’hem experimentat l’atracció. La virtut, com que fa afectivament atractiu el bé, aconseguix que la veu de l’afectivitat inclogui una certa

valoració moral —és a dir, amb referència al bé global de la persona — de l'acte en qüestió. Fa que, per exemple, encara que ens atregui la possibilitat de quedar bé, la mentida se'ns presenti com a desagradable.

De manera implícita, però clara, ho trobem expressat en un brevíssim punt de *Camí*: «¿Per què has de mirar, si “el teu món” el portes dins teu?».[10] Sant Josepmaria està posant una mirada exterior en relació amb el món interior. I és aquesta relació la que li permetrà valorar la mirada, que apareixerà com a convenient o inconvenient segons com estigui constituït el món interior. Una mirada inadequada, llavors, no fa falta reprimir-la, perquè ja apareix com a innecessària, perquè el món interior —*el meu món*— la rebutja. Sant Josepmaria ens està dient que si es té una interioritat rica, el que fa mal no només s'evita de fet, sinó que no

presenta cap perill, perquè repugna: no es percep només com a dolent, sinó també —i abans— com a lleig, desagradable, desentonat, descol·locat...; per descomptat que pot atreure d'alguna manera, però és fàcil rebutjar aquesta atracció, perquè trenca l'harmonia i la bellesa del clima interior. En canvi, si no *portes un món dins teu*, evitar aquesta mirada et suposarà un esforç notable.

Realisme

El que estem dient mostra com el creixement en les virtuts ens va fent més i més realistes. Algunes persones tenen la idea —normalment no formulada— que viure segons les virtuts suposa tancar un ull a la realitat, això sí, per un motiu molt alt i perquè d'aquest comportament, que implica tancar-se en part a aquest món, n'esperem un premi en l'altre. Al contrari, viure com Crist, imitar-

ne les virtuts, ens obre a la realitat i no permet que la nostra afectivitat ens enganyi en el moment de valorar-la i de decidir com respondre-hi.

La pobresa, per exemple, no suposa renunciar a considerar el valor dels béns materials en vista de la vida eterna; és més, només la persona que viu despresa valora els béns materials en la mesura justa: ni pensa que són dolents ni els concedeix una importància que no tenen. Qui, en canvi, no s'esforça a viure així, els acabarà atorgant un valor més alt del que tenen, i això incidirà en les seves decisions: serà poc realista, encara que aparegui davant dels altres com un autèntic home de món, que se sap moure en certs ambients. La persona sòbria sap gaudir d'un bon menjar; la que no ho és, atorga a aquest plaer una importància que objectivament no té. Una cosa similar es podria dir de

qualsevol altra virtut. Com Jesús va dir a Nicodem: «Els qui viuen d'acord amb la veritat s'acosten a la llum» (Jn 3, 21).

Un cercle *virtuós*

En definitiva, orientar la nostra afectivitat desenvolupant les virtuts és aclarir la nostra mirada, és com netejar les ulleres de les taques que el pecat original i els pecats personals hi han deixat i que ens dificulten veure el món com realment és. «Diguem-ho tranquil·lament: la irredempció del món consisteix precisament en la il·legibilitat de la creació, en la irreconocibilitat de la veritat; una situació que porta necessàriament al domini del pragmatisme i, d'aquesta manera, fa que el poder dels forts es converteixi en el déu d'aquest món».

[11]

Una afectivitat ordenada ajuda la raó a llegir la creació, a reconèixer la

veritat, a identificar el que veritablement ens convé. Aquest judici correcte de la raó facilita la decisió voluntària. L'acte bo que segueix aquesta decisió contribueix a connaturalitzar-nos amb el bé perseguit i, per tant, a ordenar l'afectivitat. És un autèntic cercle *virtuós* que condueix a sentir-se progressivament lliures, senyors dels mateixos actes, i, en conseqüència, capacita per lliurar-se realment al Senyor, perquè només qui es posseeix es pot lliurar.

La formació és integral només quan assoleix tots aquests nivells. Dit d'una altra manera, només hi ha formació veritable quan les diverses facultats que intervenen en l'actuació humana —la raó, la voluntat, l'afectivitat— estan integrades: no lluiten, sinó que col·laboren. Si no s'arribessin a modelar els afectes, és a dir, si les virtuts s'entenguessin només com

una força addicional a la voluntat que la fa capaç d'ignorar el nivell afectiu, les normes morals i la lluita amb què intentem viure-les serien repressives i no s'assoliria una autèntica unitat de vida, perquè sempre experimentaríem dins nostre forces que estiren poderosament en sentits contraris i que generen inestabilitat. Una inestabilitat que coneixem bé, perquè és el nostre punt de partida, però que anem superant pas a pas, a mesura que conduïm aquestes forces progressivament cap a l'harmonia, de manera que arribi el moment que aquesta *raó més sobrenatural* que és *perquè em dona la gana*, signifiqui perquè m'agrada, perquè m'atreu, perquè quadra amb la meva manera de ser, perquè encaixa amb el món interior que m'he format; en definitiva, perquè he anat aprenent a fer meus els sentiments de Jesucrist.

Caminem així cap a la meta, alhora altíssima i atractiva, que sant Pau ens assenyala: «Tingueu els mateixos sentiments que tingué Jesucrist»(Fl 2, 5), i ens adonem que així *ens revestim de Jesucrist, el Senyor* (cf. Rm 13, 14). «La vida de Crist és vida nostra (...). El cristià ha de viure — per tant— segons la vida de Crist, fent seus els sentiments de Crist, de tal manera que pugui exclamar amb Sant Pau, *non vivo ego, vivit vero in me Christus* (Ga 2, 10), no soc jo qui viu, sinó que Crist viu en mi».[12] I ja que la fidelitat consisteix precisament en això, en viure, en voler, en sentir com Crist, no perquè ens *disfressem* de Crist, sinó perquè sigui aquesta la nostra manera de ser, llavors, si seguim la voluntat de Déu, si som fidels, som profundament lliures, perquè fem el que ens va, el que ens agrada, el que *ens dona la gana*. Profundament lliures i profundament fidels.

Profundament fidels i profundament felïços.

Julio Diéguez

Foto: Ismael Martínez Sánchez

[1] Cf. F. Ocáriz, *Carta pastoral*, 14.II. 2017, núm. 8.

[2] En realitat, des del punt de vista moral, *el que faig* és precisament *el que vull quan ho faig*. Per al nostre objectiu, tanmateix, no cal que ens aturem a explicar per què això és així.

[3] Sant Josepmaria, *És Crist que passa*, núm. 17.

[4] Cf. Beat Àlvar, *Carta IX-1975*, a *Cartas de familia I*, núm. 8.

[5] Hauria d'haver quedat clar a l'article anterior que això no vol dir

que el bé no costi cap esforç o, el que és el mateix, que el mal ja no tingui atractiu de cap tipus.

[6] Cf. Exhortació Apostòlica *Evangelii gaudium*, núm. 222-225.

[7] *Ibidem*, núm. 223. La cursiva és de l'original.

[8] *Ibidem*.

[9] Sant Joan Pau II, Encíclica *Veritatis splendor*, 6.VIII.1993, núm. 64.

[10] Sant Josepmaria, *Camí*, núm. 184.

[11] Joseph Ratzinger - Benet XVI, *Jesús de Natzaret*, volum II, 7, 3.

[12] Sant Josepmaria, *És Crist que passa*, núm. 103.

pdf | document generat
automàticament des de [https://
opusdei.org/ca/article/arribar-a-la-
persona-en-la-seva-integritat-el-paper-
dels-afectes-ii/](https://opusdei.org/ca/article/arribar-a-la-persona-en-la-seva-integritat-el-paper-dels-afectes-ii/) (03/04/2025)